
Historia

OSIEK

dawn. Osieczek

Wieś znana od 1284 r. Jako właściciele znani Dobiesław w 1307 r., a później Materna Osiecki (1398-1422), po którym dziedziczył jego syn Nikiel Osiecki. W 1427 r. Osiek stanowił własność Katarzyny Jurkowskiej, a w latach 1432-1452 Mikołaja Jurkowskiego, który w roku 1449 poślubił Małgorzatę z Miaskowa. Na początku XVI w. odnotowane dwa działy wsi: Zakrzewskich i Miaskowskich. Z Zakrzewskich jako właściciele Osieku wymieniani kolejno: Tomasz Zakrzewski, następnie jego syn Maciej zm. W 1563 r., jego synowie Wojciech i Stanisław. Stanisław Zakrzewski wzmiankowany jako dziedzic Osieku w 1571 r., a po nim jego syn Jan zmarły w 1626 r. Część Osieku w 1510 r. stanowiła własność Andrzeja Miaskowskiego, od 1541 r. należała do braci Andrzeja i Krzysztofa Miaskowskich, którzy w 1560 r. zawarli umowę działową. w 1616 r. i w 1625 r. jako dziedzic wymieniany Stanisław Miaskowski. Wkrótce wieś zmieniła właścicieli, gdyż w 1676 r. odnotowano, że całe wsie Spławie, Osiek i Troska od Adama Konarzewskiego i Jana Świeykowskiego kupił Andrzej Zakrzewski, podstoli kaliski. W 1676 r. jako właściciel Osieka podawany jest Franciszek Zakrzewski, łowczy wschowski, po którym dziedziczył jego syn Karol Zakrzewski wraz z żoną Marianną z Łempickich, a potem ich syn Wacław, starosta mosiński, do którego należały też m.in. Gryżyna, Nielęgowo, Parsko, Spławie, Kuczkowo, Szurkowo i Żydowo. W 1714 r. Wacław Zakrzewski sprzedał Osiek, Spławie i Troskę Aleksandrowi Złotnickiemu, po którym w 1723 r. dziedziczyła wdowa po nim Krystyna z Żychlińskich. W 1736 r. drugi mąż Krystyny Złotnickiej z Żychlińskich, Adam Chróścicki sprzedał z powrotem wieś Osiek i folwark Troska Wacławowi Zakrzewskiemu. Po nim w 1739 r. dziedziczył jego syn Karol. On też w 1767 r. sprzedał Osiek za 180 tysięcy złotych Sylwierzowskiemu, synowi Franciszka Hermenegilda Zakrzewskiego i Ludwika z Niemojewskich. Po jego śmierci w 1813 r. dziedziczyli jego synowie Karol i Józef Zakrzewscy. Osiek przypadł Karolowi Zakrzewskiemu ożenionemu z Teklą z Krosnowskich. W 1831 r. w Osieku bywał Adam Mickiewicz, który przebywał tu na zaproszenie ich syna Eulogiusza, z którym znał się już wcześniej z Berlina. W 1841 r. dziedzicem był Napoleon Zakrzewski, syn Hiacynta Zakrzewskiego, zmarły w 1875 r., a od 1877 r. jego syn Janusz. W 1921 r. właścicielem Osieku został Zygmunt Zakrzewski.

W 1881 r. dobra rycerskie Osiek liczył 880 ha powierzchni, z czego 541,7 ha liczyły pola, 181,7 ha łąki, 16,9 ha pastwiska, 140,2 ha lasy. W 1884 r. w skład majątku wchodził także folwark Dębiec. W 1890 r. do dóbr osieckich należały dwa folwarki.: Dębiec Stary i Wyskotów. Na terenie majątku działała mączkarnia, a gospodarstwo specjalizowało się w hodowli bydła rasy holenderskiej, w sprzedaży mleka oraz rasowego i tucznego bydła oraz wołów roboczych, a także w sprzedaży drewna budowlanego, na opał i na obręcz. Zysk przynosiły aleje wiśniowe oraz dzierzawa znacznych obszarów łąk. Gospodarstwo znajdowało się wówczas w dzierzawie K. Mieczkowskiego, a rządcą był Z. Gładysz. W 1913 r. na terenie majątku prowadzono hodowlę 41 koni, 18 krów i 272 świń.

ZAŁOŻENIE PAŁACOWE w Osieku usytuowane jest po pn.-wsch. stronie drogi z Kościana do Krzywina. Składa się z zespołu rezydencjonalnego i folwarcznego. Zespół rezydencjonalny zajmuje wschodnią część założenia, otoczony od pn. i wsch. polami.

ZESPÓŁ REZYDENCJONALNY składa się obecnie z pałacu i parku. Pałac usytuowany jest w zachodniej części parku.

DWÓR w Osieku wzniesiony został na pocz. XVIII w., z tego też czasu pochodzą zachowane mury piwnic z granitowych ciosów w części północnej obiektu. Prawdopodobnie był to wówczas parterowy budynek na rzucie prostokąta z alkierzem od strony północno-wschodniej, być może o ścianach w konstrukcji szkieletowej. Przepuszczalnie w latach 1859-1860, za czasów Napoleona Zakrzewskiego, na fundamentach starego dworu i z wykorzystaniem jego piwnic wzniesiono nową siedzibę. Była to piętrowa, murowana rezydencja z węższymi bocznymi skrzydłami od strony szczytów, z frontowym płytkim ryzalitem zwieńczonym attyką. Do obicia ścianek działowych i stropów użyto desek z dawną polichromią, której fragmenty odkryto podczas prac remontowych w 1988 r. Polichromie pochodzą z początku XVIII w. pierwotnie umieszczone były w salach starszego dworu. Zachowały się fragmenty z dekoracji figuralno-architektoniczną, pomiędzy którą znajdują się postacie trzech mężczyzn i dwóch kobiet, obraz fontanny z pałacem barokowym w tle oraz malowidła z wyobrażeniami apostołów. Następna przebudowa nastąpiła po 1912 r. za czasów Janusza Zakrzewskiego, który m. in. zmienił formę frontowego ryzalitu, rozbudowując go po bokach i od frontu, wprowadził wejście pośrodku, a także dodał po bokach rzeźby lwów.

Obecnie PAŁAC jest budowlą murowaną z cegły, częściowo z kamienia w partii fundamentów i piwnic, o większości ścianek działowych w konstrukcji szkieletowej, o głównym korpusie dwukondygnacyjnym z użytkowym poddaszem, nakrytym dachem dwuspadowym pokrytym dachówką, z wydatnym dwukondygnacyjnym ryzalitem pośrodku elewacji frontowej zachodniej. W piwnicach zachowane sklepienie kolebkowe i odcinkowe, wyżej stropy drewniane, jedynie w pomieszczeniu środkowym pd. przybudówki odcinkowe na gruntach. Od strony pn. parterowa niższa część nakryta dachem dwuspadowym, natomiast od pd. dwukondygnacyjnym późniejsza dobudówka wzniesiona na planie prostokąta o dwutraktowym układzie pomieszczeń, z pozornym ryzalitem pośrodku elewacji ogrodowej, z sienią na osi w pierwszym trakcie, a salonem w drugim oraz z klatką schodową z boku sieni. Elewacje tynkowane z zachowaną w większości dekoracją architektoniczną. Parter pokryty boniowaniem, powyżej gzyms międzykondygnacyjny oraz drugi podokienny. Elewacje wieńczy fryz z motywem ślepych okulusów, powyżej gzyms koronujący. Ryzalit frontowy z zamkniętymi półkoliście oknami, ozdobiony pilastrami, zakończony prostym szczytem. Pośrodku elewacji tylnej pozorny ryzalit zwieńczony wystawką z trójkątnym szczytem z dwoma oknami pośrodku. Okna parteru w profilowanych obramieniach, okna piętrowe również z dodatkowymi nadokiennikami w formie odcinków gzymsu. Główne wejście od strony zachodniej pośrodku ryzalitu ujęte po bokach kamiennymi ławami, na których znajdują się rzeźby lwów.

PARK o pow. 1,86 ha pochodzący z 2 połowy XVIII w., przekształcony w XIX w., założony na rzucie prostokąta położonego wzdłuż drogi do Krzywina. Główny wjazd prowadził os strony pd.-zach. poprzez główną bramę, z której zachowane proste ceglane słupy zwieńczone kulami. Niedługo przed frontem pałacu znajdował się okrągły gazon, obecnie nie zachowany. Na pn.-wsch. od parku usytuowany był sad ze stawem oraz warzywnik, odgraniczony od pół rowem. Zwarty najstarszy starodrzew skupiony wokół pałacu złożony głównie z grabu, lipy, klonu. Po wschodniej stronie pałacu fragment dawnej alei lipowej.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY już w 1862 r. składał się z dwóch podwórz folwarcznych. Jedno położone na pn.-zach. od parku i pałacu,

drugie na pd.-zach. po drugiej stronie drogi. Większe podwórze pn.-wsch. zabudowane było wówczas głównie od strony drogi. Drugie podwórze pd.-zach. na rzucie kwadratu z jednym budynkiem w pierzei pn.-zach., a drugim w pd.-zach. W końcu XIX w. zachowany układ dwóch dziedzińców gospodarczych. Dziedziniec pd.-zach. zachowany wówczas bez zmian, drugi zaś zabudowany także od strony pn. Obecnie zachowane tylko podwórze pn.-wsch. usytuowane na zachód od dworu. Od strony pn.-zach. z nowymi budynkami gospodarczymi i mieszkalnymi, a od pd.-zach. z drogą. Główny wjazd usytuowany jest pośrodku pierzei pn.-wsch., drugi po przeciwnej stronie, od strony pół. Po 1945 r. dziedziniec zabudowany został dość licznymi nowymi budynkami gospodarczymi. Z dawnej zabudowy w pierzei pd.-wsch., niedaleko pałacu, zachował się spichlerz połączony z budynkiem inwentarskim, który z kolei sąsiaduje ze stodołą, obecnie mocno przebudowaną. Dalej znajdują się współczesne warsztaty, a na wprost nich, nieco cofnięty od linii zabudowy, wznosi się budynek inwentarski z 2 poł. XIX w., murowany z cegły, nakryty dachem dwuspadowym pokrytym dachówką, obecnie częściowo przebudowany. Pośrodku podwórza, niemal na linii wjazdu, szczytem do drogi, wznosi się kolejny budynek inwentarski, nakryty dwuspadowym dachem, o zmienionych elewacjach. Domy mieszkalne pracowników folwarcznych położone były na zachód od podwórza, wzdłuż głównej drogi oraz wzdłuż wewnętrznej drogi, równoległej do głównej. Prawie wszystkie budynki rozebrane, a na ich miejscu zbudowane nowe. Zachował się tylko jeden dom sąsiadujący z podwórzem, usytuowany szczytowo do drogi (obecnie nr 21).

SPICHLERZ wzniesiony został w 1 poł. XIX w. Jest to budynek murowany z cegły, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z poddaszem dwuspadowym pokrytym dachówką karpówką. Zbudowany na planie prostokąta, z tynkowanymi elewacjami. Pośrodku elewacji pd.-zach. i pn.-wsch. pozorne dwuosiove ryzality. Naroża ściany szczytowej pd.-wsch. ujęte w lizeny. Otwory zamknięte prosto.

Źródło:

Redakcja naukowa serii prof. dr hab. Jan Skorutowicz "Dawne budownictwa folwarczne"

Jolanta Goszczyńska, Majątki Wielkopolskie, Tom V, Powiat Kościański, Wydawnictwo Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno Spożywczego w Szreniawie 1998r., wyd. cyt., s. 159-161

Gmina Kościan

Tu warto mieszkać, pracować i działać...

2014-04-22

Data zamieszczenia dokumentu w serwisie internetowym

575

Nr
dokumentu